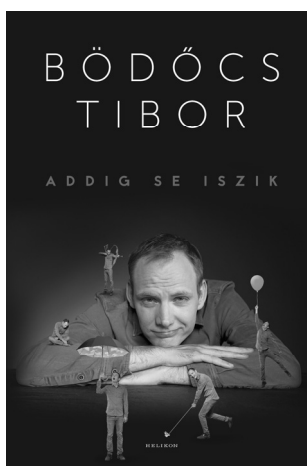


FAZEKAS SÁNDOR

Hagymás vér és Madeleine-keksz

BÖDŐCS TIBOR: ADDIG SE ISZIK



Helikon Kiadó
Budapest, 2017
208 oldal, 2990 Ft

”

A magyar stand-up comedy talán legeredetibb figurája, Bődöcs Tibor beállt a sorba: több kollégájához hasonlóan ő is írt egy könyvet. Ő azonban a tőle színpadon is megszokott maximalizmussal közelítette meg a feladatot, és akárcsak a show-bizniszben, itt is megtalálta a maga műfaját: irodalmi stílusparódiákat, illetve utánérzéseket készített, saját, önálló tartalommal és mondanivalóval. A történetek jelentős része – a különböző klasszikus szerzők stílusába csomagolva – ismerős lehet a Bődöcs-rajongók számára: a mi kis magyar valóságunk kél életre e kötet lapjain is, azonban üdítően más hangvétellel, mint amit a fellépéseken megszokhattunk.

Elsőre azt gondolhatnánk, hogy a ma aktuális témák meg lehetőségen nagy távolságban vannak a megidézett szerzők világtól. Mi köze lehet például Kertész Imrének a magyar futballakadémiákhoz, vagy Marcel Proustnak a disznóvágáshoz? Proust és a disznóvágás összekapcsolása groteszk élményt eredményez, és ez a megoldás szembeállítja a nyugat kifinomultságával a mi törőlmetszett keletiségünket: arra világíthat rá, hogy a mi kicsit ugaros jellegű közegünkben mennyire disszonáns dolog Proustot utánozni, de ez nem feltűnő: Bődöcs egymástól igen távol eső világokat is könnyedén kapcsol össze. Az olvasatok száma azonban akárcsak a többi szövegnél, ennél is gyarapítható: a szövegekből egy eltorzított önarckép, illetve a saját viszonyainkra vonatkoztatható helyzetrajz is kiolvasható. Ezt a legkönnyebben, bődöcsi tömörséggel úgy fogalmazhatjuk meg, hogy a hagymás vér Bődöcs Madeleine-keksze: az elbeszélő szövegbe gyúrt alteregója Krúdys spleennel viszi gyermekét iskolába, vagy éppen futballakadémistának áll, de falábúnak találta. Bármilyen témához is nyúl, jól áll neki, mert jelentős részben személyes élményanyagból dolgozik, ugyanakkor képes felidézni az eredeti szerzők narratív technikáját is, ráadásul, akárcsak a szóbeli fellépések alkalmával, nyomtatott formában is igen-

csak megvan mindenről a maga saját, gyakran sarkos véleménye. A politikáról vallott nézete-
ket leginkább az Orwell-paródiában várnánk, azonban részben itt is mást kapunk, mint amire
számítunk. A túlságosan kézenfekvő politikai párhuzam mechanikus alkalmazása helyett egy
nőuralom alatt vergődő kispolgár történetévé írja át az orwelli elnyomatást. A nők helyzetén
joggal aggódó feministák megnyugtatóására: itt a téma egy árnyalt, parodisztikus megközelíté-
sével találkozunk. Ez részben azért érdekes, mert egy mai Magyarországon bizonyos fokig
alávetett helyzetben lévő társadalmi csoportot jelenít meg elnyomóként, ráadásul a női ma-
gazinok stílusparódiájával kiegészítve, így a helyzet abszurd, képtelen; eszünkbe juthat e
megoldásról Arisztophanész vígjátéka, a *Nőuralom* vagy a *Lüszisztraté* is. Ugyanakkor talán
itt is érezhető egy személyes réteg, és a házasságtól tartó ifjú férj félelmei is kiolvashatók a
sorok közül, bár a túlzott pszichológizálástól érdemes tartózkodnunk...

A Márai-szakasz mindenesetre megint egy új képlettel áll elő: egy alternatív történelmet
vizionál háttérként Márai mögé, így az Egyesült Államok és Magyarország Márainál oly tragi-
kusan különböző világát egybeolvasztja egymással. Ezzel a fogással pedig, noha gyakran ab-
szurd és komikus módon bukkan elő a fikció (például Puskásék megnyerik az első foci-vb
címet az Egyesült Államoknak), mégis tud a jelenről, a mi jelenünkről is beszélni. A védőborít-
óra is rákerült ez a fejezet, és tartalmilag indokolt a kiemelése. Erősen (ön)ironikus a sza-
kasz következő megjegyzése: „Trónra emelték a példányszám-fétist, ott ül, s uralg a profit-
totemmel a jobbán.” Ez alighanem *szórul szóra* így van, de ha egy ilyen könyv vezeti a siker-
listákat, akkor talán mégis van még némi remény. Bödőcs mintha megtalálni igyekezne az
egészséges egyensúlyt a sikerre törekvés és a kreativitás között, és ez nem is megy neki ros-
szul. A könyv – újabb olvasatként – arra is lehetőséget ad, hogy úgy olvassuk, mint Italo Cal-
vino: *Ha egy téli éjszakán egy utazó* című regényét, amelyben tíz regénykezdet, s egyben tíz
paródia, illetve stílusutánérvés olvasható Bölltől Márquezig (utóbbi szerző Bödőcs könyvé-
ben is szerepel). Míg Calvinónál minden kezdet egy erősen metafikciós történetbe illeszke-
dik, Bödőcsnél ezek megmaradnak különálló szövegekként: bár a kötetnek van szerkezete, az
leginkább Borges nevezetes kínai enciklopédiájára hajaz (Bajszosok, Budapestiek, Nem ba-
lett-táncosok). Az *Addig se iszik* szövegei is felfoghatók részben regénykezdetekként, részben
pedig kész mini-regényekként. Ha ebből az olvasatból kiindulva megkérdeznék, hogy szerin-
tünk melyik lenne a legjobb a Mester második regénye kezdeteként, talán a Márai-fejezet
irányát tartanánk a legszerencésebbnek, ugyanakkor persze sietnénk leszögezni: a kötet
egyik erénye éppen az egyenletesség, tehát elég kockázatos lenne egy irányt kiválasztani.
A szerkesztő, Cserna-Szabó András derekas munkát végzett.

Az egészben persze az a legimádnivalóbb, hogy a csillogó felszínen lépten-nyomon átüt a
nyomor, a magyar-lét diszkrét bája, vagy helyesebben talán inkább bájtalansága. A túlélés
mindennapi extrém sportja ez, ami Bödőcs szófordulatával élve – „bármikor horrorburleszke-
be fordulhat”. Pelevint, a nem balett-táncost is ezért szereti: ugyanarról beszél, mint amiről ő
is szokott, csak nagyobbban, még multikultibban, nyersebben, némi pszichedelikus felhanggal
(a szerző a Pepsi-kalasznyikov című fejezetben idézi fel Pelevint).

Örkény és a mai magyar valóság szintén zárványmentesen illeszthető, olvasható egymás-
ra: az Örkény-fejezet mottója is erről tanúskodik, ami egy újsághír – egy talált szöveg. Rózsa-
színű, tüdő alakú tortát sütöttek a kiváló orvos kollégái és barátai a jeles gyógyász számára.
(Jó étvágyat!) Az örkényi műfaj átalakított formájában jól alkalmazható a mai magyar valóság
fonákjának ábrázolására is: a japán mérnökök öngyilkosok lettek, amikor megtudták, hogy

egy vidéki faluban kiegészített egy nénike féklámpája a Toyotájában. Ennek idehaza nagyjából az ellenkezőjét tapasztalhatjuk: az orbitális hibák, bűnök sem járnak semmiféle következménnyel, lelkiismereti válsággal meg végképp nem. Másutt, a Móriczról szóló, szintén nagyon a mai viszonyokra olvasható részletben nyíltabban is fogalmaz: „Ezektől várjunk változást, akik pálmafát ültettek a kertjükbe, de gázpörzsölővel tartják életben?” (48. o.)

A kötet címadásával kapcsolatban először az anekdotát ismerjük meg: a szerkesztő és a szerző által is mesélt, és a fűlszöveg által is megerősített történet szerint Bödőcs apjának reakciója volt ez arra a megjegyzésre, hogy fia írásra adta a fejét: „Addig se iszik!” Amikor azonban elolvassuk az első szövegeként létrejött Hamvas-eszmefuttatást a szalonnáról (s hát a borról is persze), mindjárt világosabb lett a dolog: egy pillanatra bepillantást enged nekünk a szerző a függöny mögé, írói képzeletének boszorkánykonyhájába, avagy alkímistaműhelyébe. A betű szerinti értelmezés szerint hasonló, a valódi életből merített frappáns mondatok is beszüremkednek a szövegbe. Bödőcs Hamvasának egyik aforizmája ugyanis így szól:

„Lao-cét egyszer megkérdezte egy eunuch: Miért jó szalonnázni? – Amiért írni – szólt a bölcs. Az ember addig se iszik.” (163. o.)

Aztán persze jöhet a következő lépés: az elbizonytalanodásé. A szerző mind a színpadon, mind a kötetben profin építi fel saját arcmásait, olyannyira, hogy mindenki, aki egyszer is látta, úgy érzi, ismeri a szerzőt. De mégsem tudhatjuk biztosan, vajon mi lehet az arcmások, alteregók, felvett álarcok mögött? Talán a második kötetből ez is kiderülhet.



HAL CITROMMAL, 60×90 CM (AKRIL, VÁSZN) 2014.